



Valsts pētījumu programmas  
**"Letonika latviskas un eiropēiskas  
sabiedrības attīstībai" trešās kārtas**  
zinātniskās un sociālās ietekmes  
izvērtēšanas pārskats  
(īstenošanas periods 29.12.2022.-30.04.2025.)

Rīga, 2025

## Saturs

|                                                                                                                     |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Valsts pētījumu programmas “Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai” trešās kārtas regulējums ..... | 3  |
| Programmas mērķi, uzdevumi un sasniedzamie rezultāti .....                                                          | 3  |
| Konkursa norise .....                                                                                               | 5  |
| Īstenošana un uzraudzība .....                                                                                      | 5  |
| Projekts “Naratīvs, forma un balss: literatūras iesakņotība kultūrā un sabiedrībā” .....                            | 7  |
| Projekta pamatinformācija .....                                                                                     | 7  |
| Informācija par projekta finansējuma izlietojumu .....                                                              | 8  |
| Zinātniskā izcilība un galvenie zinātniskie sasniegumi .....                                                        | 8  |
| Zinātniskās kapacitātes pieaugums .....                                                                             | 10 |
| Sociāli ekonomiskā ietekme un komunikācija .....                                                                    | 10 |
| Ekspertu vērtējums un rekomendācijas īstenotājiem .....                                                             | 11 |
| Projekta zinātniskie rezultāti .....                                                                                | 12 |
| Secinājumi .....                                                                                                    | 15 |

## Valsts pētījumu programmas “Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai” trešās kārtas regulējums

[Zinātniskās darbības likums](#) (pieņemts: 14.04.2005.);

[2018. gada 4. septembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 560 “Valsts pētījumu programmu projektu īstenošanas kārtība”](#) (turpmāk – MK Noteikumi);

[2021. gada 7. jūlija Ministru kabineta rīkojums Nr. 475 “Par valsts pētījumu programmu “Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai””](#) ar grozījumiem [2022. gada 24. maija Ministru kabineta rīkojums Nr. 347 Grozījums Ministru kabineta 2021. gada 7. jūlija rīkojumā Nr. 475 “Par valsts pētījumu programmu “Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai””](#) (turpmāk – MK rīkojums);

[Valsts pētījumu programmas “Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai” projektu pieteikumu atklātā konkursa nolikums](#) (apstiprināts 01.06.2022 ar grozījumiem 08.08.2022. un 13.09.2022.) (turpmāk – nolikums).

### Programmas mērķi, uzdevumi un sasniedzamie rezultāti

**Programmas virsmērķis** ir Latvijā veidot iekļaujošu latvisku un eiropisku zināšanu sabiedrību, kuras pamats ir demokrātiskās vērtības, latviešu valoda un kultūra.

**Programmas mērķis** ir radīt jaunas zināšanas un risinājumus, lai sekmētu ilgtspējīgu Latvijas sabiedrības un valsts attīstību. Tas ietver valodas, vēstures, kultūras, latviešu un mazākumtautību identitātes pētniecību, izglītības transformācijas iespēju izpēti, kā arī nepieciešamā cilvēkkapitāla paplašināšanu.

**Programmas “Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai” 3. kārtas uzdevums** (MK rīkojuma 6.7. punkts) ir latviešu literatūra un tās pētniecība valstiskās identitātes un iekļaujošas sabiedrības perspektīvā. Uzdevuma priekšmets ir starpdisciplināra latviešu literatūras un literāro procesu izpēte, kas iekļauj šādus virzienus:

- literatūras teorija un kultūras studijas: literatūras potenciāls identitāšu pētniecībā un Eiropas piederības veidošanā, atklājot kultūras un varas attiecību dinamiku. Kritisku un starpdisciplināru teoriju pielietojums latviešu literatūras telpā sabiedrībai aktuālu tēmu analīzei un izpratnei. Literatūras loma sabiedriskās domas un politisko naratīvu veidošanā mūsdienās un vēsturiskā skatījumā;
- tekstoloģija un tehnoloģijas: starpdisciplināri pētījumi par literatūras radīšanu un tulkošanu (tai skaitā par eksperimentālu rakstību, digitālu kopradi, epistolāro, ceļojumu, vēsturisko, biogrāfisko un autobiogrāfisko literatūru un citiem rakstības veidiem un hibrīdiem žanriem). Literatūra digitālo humanitāro zinātņu perspektīvā. Literatūras mediju un izdevējdarbības studijas, literārās gaumes, grāmatu patēriņa un aprites pētniecība, literatūras un periodikas cenzūras un pašcenzūras studijas dažādos vēstures posmos;
- literatūras izglītība un sabiedriskā zinātne: jauni mācību līdzekļi un digitālie resursi literārās kompetences pilnveidošanai dažādās sabiedrības grupās Latvijā un diasporā: zinātniski pamatoti digitālās lasītprasmes instrumenti izmantošanai digitālajos mācību līdzekļos un daiļliteratūras digitālajos resursos, lai veicinātu lasītprasmes attīstību visos izglītības vecumposmos no piecu gadu vecuma, kas paredz lasītāja dominantā uztveres tipa vajadzību ievērošanu (papildus vizuālajam – audiālais, kinestētiskais), kā arī audiālo un papildinātās realitātes risinājumu pielietojumu specifisku mācīšanās traucējumu ietekmes mazināšanai

lasītprasmes jomā (tai skaitā, piemēram, disleksijas, disgrāfijas gadījumos); amatierzinātnes un sabiedrības iesaiste Latvijā un diasporā, literatūrkritika un literatūra mediju telpā. Literatūra un lasīšanas paradumu dinamika, tās pārnese uz citām radošo industriju nozarēm.

#### **Programmas kopīgie (horizontālie) uzdevumi:**

- veidot un attīstīt starpdisciplināras un iekļaujošas starptautiski konkurētspējīgas zinātnieku grupas, kas zinātniskajā darbībā izmanto pētniecības metodes un tehnoloģijas, kas ir atzītas pasaules zinātnieku vidū;
- nodrošināt pētniecības procesa un pētījuma rezultātu ietekmi uz šādām mērķa grupām:
  - pētniecības kopienā – attīstot pētniecībai nepieciešamos resursus un starpdisciplināras konkurētspējīgas zinātnieku grupas, kas zinātniskajā darbībā izmanto pasaulē atzītas pētniecības metodes un tehnoloģijas, kā arī iesaistot pētniecībā jaunos zinātniekus;
  - izglītojamiem (visu līmeņu) izglītības procesā – attīstot digitālu mācību saturu un inovatīvas pedagogijas metodes un nodrošinot prakses un darba iespējas, kā arī projekta zinātnisko rezultātu izmantošanu vispārējās izglītības un augstākās izglītības mācību procesos;
  - nozaru politikas veidotājiem un ieviesējiem – sadarbojoties ar politikas veidotājiem projektu izstrādes laikā un proaktīvi veicinot izmaiņas rīcībpolitikā;
  - projekta mērķim piekritīgām tautsaimniecības nozarēm (tai skaitā izdevējdarbības, plašsaziņas līdzekļu un IKT nozarēm) – sadarbojoties ar attiecīgās tautsaimniecības nozaru organizācijām un speciālistiem;
  - sabiedrību kopumā – nodrošinot zināšanu pārnesi un veicinot izpratni par pētniecības lomu un devumu sabiedrībai, veicinot iesaisti pētniecības procesā (piemēram, izmantojot sabiedriskās zinātnes iniciatīvas), kā arī veidojot un izplatot sabiedrībai noderīgus resursus;
- attīstīt inovatīvus risinājumus un veicināt to plašāku izmantošanu;
- nodrošināt publisku pieejamību pētniecības rezultātiem, tai skaitā nodrošinot bezmaksas piekļuvi zinātniskajām publikācijām un deponējot jauniegūtos pētniecības datus pētniecības datu repozitorijos atbilstoši FAIR (*findable, accessible, interoperable, reusable*) principiem – atrodamā, pieejamā, sadarbspējīgi un atkārtoti lietojami;
- nodrošināt projektā radīto zināšanu pārnesi, iesaistot sabiedrību un veicinot tās izpratni par pētniecības lomu un devumu sabiedrībai nozīmīgu jautājumu risināšanā, tai skaitā sagatavojot informatīvus populārzinātniskus rakstus par veiktajiem pētījumiem, to rezultātiem un sabiedrības ieguvumiem;
- apzināt iepriekšējos, citu institūciju un citu valstu pētījumus, instrumentus un datubāzes.

#### **Programmas īstenošanas laikā sasniedzamie rezultāti:**

- izstrādāti vai pielāgoti inovatīvi, galalietotāju mērķa grupu vajadzībām atbilstoši rīki un risinājumi;
- veicinātas izmaiņas rīcībpolitikā (piemēram, konsultējot nozaru politikas veidotājus, sagatavojot rekomendācijas un vadlīnijas);
- izveidoti starpdisciplināri un transdisciplināri (ar partneriem ārpus akadēmiskās vides) konsorcijs, iesaiste starptautiskās sadarbības tīklos un konsorcijs, projektu pieteikumi Eiropas Savienības un citās starptautiskās programmās;

- attīstīts cilvēkkapitāls, iesaistot pētniecībā jaunos un diasporas zinātniekus, nodrošinot prakses un darba iespējas studējošajiem un zinātniskā doktora grāda pretendentiem, kā arī attīstot ar programmu saistītus maģistrantūras un doktorantūras studiju moduļus;
- zinātniskās monogrāfijas un oriģināli zinātniskie raksti *Web of Science* vai SCOPUS (A vai B) datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos;
- informatīvi populārzinātniski raksti par dažādām auditorijām veiktajiem pētījumiem, to rezultātiem un sabiedrības ieguvumiem.

## Konkursa norise

Izsludināts: 05.07.2022; iesniegšanas termiņš: 04.08.2022; [Oficiālais paziņojums](#).

Atkārtoti izsludināts: 15.09.2022; iesniegšanas termiņš: 05.10.2022; [Oficiālais paziņojums](#).

Konkursa ietvaros tika plānots finansēt **vienu projektu**, kas atbilstu programmā noteiktajiem uzdevumiem, projekta īstenošanai paredzot valsts budžeta finansējumu **415 025 eiro** apmērā. Viena projekta īstenošanai paredzēti 26 mēneši.

Atkārtoti izsludinātajā konkursā tika saņemts viens projekta pieteikums, kas tika novērtēts kā atbilstošs konkursā noteiktajiem administratīvajiem kritērijiem, un ārzemju eksperti veica projekta pieteikuma zinātnisko izvērtēšanu. Projekta pieteikums zinātniskajā izvērtēšanā sasniedza kvalitātes sliekšni gan katrā no kritērijiem, gan visos kritērijos kopumā.

Konkursa rezultātā tika pieņemts lēmums par projekta pieteikuma **VPP-LETONIKA-2022/3-0003 "Naratīvs, forma un balss: literatūras iesakņotība kultūrā un sabiedrībā"** finansēšanu. Projekta pieteikumam tika piešķirts viss pieprasītais finansējums **415 025 eiro** apmērā. Projekts jāīsteno no 2022. gada 29. decembra līdz 2024. gada 19. decembrim.

Detalizētu informāciju par konkursa norisi skatīt [Valsts pētījumu programmas "Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai" 3.kārtas projektu pieteikumu atklātā konkursa izvērtēšanas pārskats](#).

## Īstenošana un uzraudzība

**Izglītības un zinātnes ministrija** ir noteikta par atbildīgo institūciju programmas īstenošanā. Programmas uzraudzības struktūra veidota, lai nodrošinātu gan projekta progresu, gan rezultātu sasniegšanu, gan arī finansējuma efektīvu izlietojumu, vienlaikus pozicionējot projekta rezultātus plašākā stratēģiskā kontekstā. **Programmas stratēģiskās vadības padome**, kuras sastāvā ir pārstāvji no Izglītības un zinātnes ministrijas, Eiropas Parlamenta, Valsts prezidenta kancelejas, Valsts kancelejas, Ārlietu ministrijas, Kultūras ministrijas, Tieslietu ministrijas, NATO Stratēģiskās komunikācijas ekselences centra, SIA "Tilde", Latvijas Jauno zinātnieku apvienības un Latvijas cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācijas "SUSTENTO", kā arī diasporas zinātnieki no Kristiana Albrehta universitātes Ķīlē (Christian-Albrechts-Universität zu Kiel) un Londonas Universitātes koledžas (University College London), sniedza konsultatīvu atbalstu programmas izstrādes un īstenošanas laikā un paredzēts, ka tā sniegs arī viedokli par programmas rezultātiem pēc tās noslēguma. **Programmas īstenošanas un uzraudzības komisija** (turpmāk – komisija), kuras sastāvā bija astoņi balsstiesīgi komisijas locekļi (trīs Izglītības un zinātnes ministrijas deleģēti pārstāvji, viens Ārlietu ministrijas deleģēts pārstāvis, viens Kultūras ministrijas deleģēts pārstāvis, viens Tieslietu ministrijas deleģēts pārstāvis, viens Valsts kancelejas deleģēts pārstāvis, viens Valsts valodas centra deleģēts pārstāvis) un viens komisijas eksperts bez balsstiesībām (Latvijas Zinātnes padomes deleģēts pārstāvis), regulāri sekoja projekta izpildes progresam. Savukārt **Latvijas Zinātnes padome** (turpmāk – LZP) nodrošināja programmas ieviešanu, sniedzot konsultācijas projekta īstenošanai par jautājumiem, kas saistīti ar projektu īstenošanu, veicot finanšu un rezultātu izpildes uzraudzību, kā arī projekta zinātnisko rezultātu izpildes monitoringu un programmas noslēguma izvērtēšanu.

LZP projekta īstenošanas uzraudzību veica trīs virzienos – zinātniskā ekspertīze, projekta rezultātu izpildes uzraudzība un finansējuma izlietojuma efektivitātes uzraudzība. Projekta zinātnisko rezultātu izpildes uzraudzības ietvaros LZP izvērtēja sākotnēji paredzēto zinātnisko rezultātu sasniegšanas progresu, pārbaudot sasniegto rezultātu atbilstību iecerētajam projekta vidusposmā un noslēgumā.

Finansējuma izlietojuma efektivitātes uzraudzības ietvaros LZP pārbaudīja projekta izdevumus, ņemot vērā projekta finanšu pārskatā norādītos datus un iesniegtos izdevumus pamatojošos dokumentus.

Pēc projekta 13 mēnešu īstenošanas to īstenotāji iesniedza vidusposma pārskatu, kam tika veikta zinātniskā izvērtēšana. Ārvalstu eksperti konsolidētajā vērtējumā rekomendēja **“Turpināt projektu”**. Konkursa vidusposma zinātniskā un sociālā ietekme ir aprakstīta ziņojumā [Valsts pētījumu programmas "Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai" trešās kārtas vidusposma zinātniskās un sociālās ietekmes izvērtēšanas pārskats](#).

Projekta **VPP-LETONIKA-2022/3-0003 "Naratīvs, forma un balss: literatūras iesakņotība kultūrā un sabiedrībā"** īstenošana bija paredzēta **2024. gada 19. decembrī**, bet sakarā rezultātu nostiprināšanu tā tika pagarināta līdz **2025. gada 30. aprīlim**. Projekta īstenošanās noslēgumā tika iesniegts gala zinātniskais pārskats, un eksperti, vērtējot projektu noslēguma pārskatus un sagatavoto rezultātu sarakstu, konsolidētajā zinātniskajā vērtējumā sniedza novērtējumu **“Mērķis ir sasniegts”**.

Īstenotā projekta zinātniskā devuma un sociālās ietekmes izvērtējums ir sagatavots sekojoši:

- pamatinformācija par projektu (nosaukums angļiski, projektam piešķirtais finansējums, projekta iesniedzējs, projekta sadarbības partneri (ja tādi ir), pamata un papildu zinātnes nozares, prioritārie virzieni zinātnē, Viedās specializācijas (RIS3) jomas, projekta mērķis, projekta tematiskais uzdevums, projekta kopsavilkums, atslēgas vārdi);
- informācija par projekta finansējuma izlietojumu;
- zinātniskā izcilība un galvenie zinātniskie sasniegumi;
- zinātniskās kapacitātes pieaugums;
- sociāli ekonomiskā ietekme un komunikācija
- ekspertu vērtējums un rekomendācijas īstenotājiem;
- projekta zinātniskie rezultāti.

## Projekts “Naratīvs, forma un balss: literatūras iesakņotība kultūrā un sabiedrībā”

### Projekta pamatinformācija

**Projekta numurs:** VPP-LETONIKA-2022/3-0003

**Project title:** *Narrative, Form and Voice: Embeddedness of literature in culture and society [NOVEL]*

**Piešķirtais finansējums:** 415 025 eiro

**Projekta iesniedzējs:** Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts (LU LFMI)

**Sadarbības partneri:**

- Latvijas Universitāte
- Daugavpils Universitāte
- Latvijas Nacionālā bibliotēka

**Projekta vadītāja:** Dr. Eva Eglāja - Kristsons

**Zinātnes nozares:** Valodniecība un literatūrzinātne (primārā nozare), Citas humanitārās un mākslas zinātnes, tai skaitā radošās industrijas zinātnes (papildu nozare)

**Prioritārais virziens zinātnē:** Latvijas valstiskums, valoda un vērtības, kultūra un māksla

**Viedās specializācijas (RIS3) joma:** Sociālo un humanitāro zinātņu nozares ar horizontālu ietekmi RIS3.

**Projekta mērķis:** radīt jaunas zināšanas un risinājumus literatūras procesu, lasīšanas paradumu, lasītprasmes un grāmatu izdošanas pētniecībā sociālajos un kultūras kontekstos, tādējādi veicinot Latvijas sabiedrības un valsts ilgtspējīgu attīstību.

**Projekta tematiskais uzdevums:** MK 24.05.2022. rīkojuma Nr.347 6.7. apakšpunktā noteiktais uzdevums: latviešu literatūra un tās pētniecība valstiskās identitātes un iekļaujošas sabiedrības perspektīvā. Šā uzdevuma priekšmets ir starpdisciplināra latviešu literatūras un literāro procesu izpēte, kas iekļauj šādus virzienus: (a) literatūras teorija un kultūras studijas: literatūras potenciāls identitāšu pētniecībā un Eiropas piederības veidošanā, atklājot kultūras un varas attiecību dinamiku. Kritisku un starpdisciplināru teoriju pielietojums latviešu literatūras telpā sabiedrībai aktuālu tēmu analīzei un izpratnei. Literatūras loma sabiedriskās domas un politisko naratīvu veidošanā mūsdienās un vēsturiskā skatījumā; (b) tekstoloģija un tehnoloģijas: starpdisciplināri pētījumi par literatūras radīšanu un tulkošanu (tai skaitā par eksperimentālu rakstību, digitālu kopradi, epistolāro, ceļojumu, vēsturisko, biogrāfisko un autobiogrāfisko literatūru un citiem rakstības veidiem un hibrīdiem žanriem). Literatūra digitālo humanitāro zinātņu perspektīvā. Literatūras mediju un izdevējdarbības studijas, literārās gaumes, grāmatu patēriņa un aprites pētniecība, literatūras un periodikas cenzūras un pašcenzūras studijas dažādos vēstures posmos; (c) literatūras izglītība un sabiedriskā zinātne: jauni mācību līdzekļi un digitālie resursi literārās kompetences pilnveidošanai dažādās sabiedrības grupās Latvijā un diasporā: zinātniski pamatoti digitālās lasītprasmes instrumenti izmantošanai digitālajos mācību līdzekļos un daļēji literatūras digitālajos resursos, lai veicinātu lasītprasmes attīstību visos izglītības vecumposmos no piecu gadu vecuma, kas paredz lasītāja dominantā uztveres tipa vajadzību ievērošanu (papildus vizuālajam – audiālais, kinestētiskais), kā arī audiālo un papildinātās realitātes risinājumu pielietojumu specifisku mācīšanās traucējumu ietekmes mazināšanai lasītprasmes jomā (tai skaitā, piemēram, disleksijas, disgrāfijas gadījumos); amatierzinātnes un sabiedrības iesaiste Latvijā un diasporā, literatūrkritika un literatūra mediju telpā. Literatūra un lasīšanas paradumu dinamika, tās pārnese uz citām radošo industriju nozarēm.

**Projekta kopsavilkums:** Projekts apvieno pētniekus no literatūrzinātnes, salīdzināmās literatūras, digitālo humanitāro zinātņu, kultūras un grāmatniecības vēstures studiju jomām, kā arī pedagogijas profesionāļus. Projekta mērķis ir veikt pētījumus par literatūrzinātnes, literatūras, kultūras un sabiedrības daudzdimensionālajām attiecībām vēsturiskā un mūsdienu kontekstā. Viens no centrālajiem jautājumiem ir literatūras loma sabiedriskās domas un politisko naratīvu veidošanā mūsdienu un vēsturiskā perspektīvā, ietverot literatūras kritiku un cenzūru. Tāpat tiks pētīta sabiedrības literārā gaume, grāmatu patēriņš un aprīte un lasīšanas paradumu dinamika, un tās

pārnese uz citām radošajām industrijām, kultūras medijiem un izdevējdarbību. Būtiski aptvert arī savstarpēji cieši saistīto lasītprasmes un izglītības aspektu, izstrādājot un piedāvājot jaunus mācību līdzekļus un digitālos resursus lasītprasmes attīstīšanai dažādās Latvijas un diasporas iedzīvotāju grupās, ņemot vērā arī lasītāja dominējošā uztveres tipa vajadzības. Jaunās zināšanas un projekta rezultāti tiks integrēti Latvijas augstākajā izglītībā, pilnveidojot un attīstot studiju programmas un kursus un izstrādājot maģistra un doktora darbus. Projekta rezultāti ietvers piecas recenzētas monogrāfijas, vismaz 20 recenzētus zinātniskus rakstus, kas pieņemti publicēšanai, vismaz 30 konferenču referātus un daudzveidīgu sabiedrības informēšanu - populārzinātniskus rakstus, publiskas lekcijas, seminārus, sabiedrības iesaistes kampaņu.

**Atslēgas vārdi:** literatūrzinātne, grāmatniecība, identitāte, lasītprasme, sabiedrība

### Informācija par projekta finansējuma izlietojumu

| Projekta kopējais finansējums, <i>eiro</i> | Atlīdzība | Preces un pakalpojumi | Netiešās izmaksas (nepārsniedz 25% no izdevumiem) | Kopā      |
|--------------------------------------------|-----------|-----------------------|---------------------------------------------------|-----------|
| Piešķirtais finansējums, <i>eiro</i>       | 286602,00 | 45418,00              | 83005,00                                          | 415025,00 |
| Izlietotais finansējums, <i>eiro</i>       | 294542,42 | 37350,27              | 82982,30                                          | 41352,99  |
| Plānotais pret izlietoto, <i>eiro</i>      | 7940,42   | -8067,73              | -22,70                                            |           |
| Starpība %                                 | 2,77%     | -17,76%               | -0,03%                                            |           |

### Zinātniskā izcilība un galvenie zinātniskie sasniegumi

Projekta pētījuma mērķis izrietēja no hipotēzes, ka kultūras un sabiedrības attīstības procesus ir iespējams pilnvērtīgi izprast tikai ar daudzslāņainu, vēsturiski un teorētiski pamatotu skatījumu uz nozīmes veidošanos, pārnesi un interpretāciju, skatot dažādas literatūras formas un izpausmes kā sabiedrības spoguļus un domas telpu, kurā tiek apstrīdētas, veidotas un glabātas dažādas identitātes, vēstures un varas attiecības. Projekta mērķis bija ne vien stiprināt literatūras kā zinātnes nozari, bet arī atjaunot tās nozīmi izglītībā, sabiedrībā un politikajā diskursā.

Pētījums tika veidots kā **starpdisciplinārs pētniecības tīkls**, kas strukturēts **septiņos tematiskos virzienos**:

- **literatūras teorija un salīdzinošā literatūrzinātne.** Pētījuma rezultātā veicināta teorētiskās literatūrzinātnes attīstība Latvijā. Tapusi Daces Bulas zinātniskā monogrāfija ["Literārās dabkultūras" Regīnas Ezeras zooproza ekokritiskajā lasījumā](#) (2024), kas saņēmusi augstāko valsts apbalvojumu literatūrzinātnē. Tajā izmantota ekokritiskā pieeja, lai analizētu Regīnas Ezeras prozu kā cilvēka un dzīvnieka attiecību atspoguļojumu. Pētījuma rezultātā tapusi zinātniskā monogrāfija (saskaņots manuskripts, norisinās darbs pie izdošanas) **levads salīdzinošajā literatūrzinātnē** (Kārlis Vērdiņš, 2026), kurā salīdzinošās literatūrzinātnes teorijas sintezētas ar piemēriem no latviešu literatūras. Tāpat pētnieki analizējuši **literārā reālisma estētiskās un ideoloģiskās funkcijas** dažādos politiskos režīmos, pozicionējot latviešu literatūru starptautiskā kontekstā, tostarp par romāniem okupācijas apstākļos, veicinot dialogu starp

Austrumeiropas un Rietumu literārajām tradīcijām (Benedikts Kalnačs). Tapusi doktora disertācija par **metaforu lietojumu 20. gadsimta dzejā** (Anda Baklāne), savukārt **tulkošana** padomju laikā aplūkota kā **kultūras pretošanās forma** (Ivars Šteinbergs). Jēdziens "tulkošana kā kontrabanda" lietots, lai izgaismotu tulkotāju kā ideoloģisko robežu pārkāpēju, kurš ar dzejas palīdzību ievadīja Rietumu modernisma idejas padomju kultūrtelpā.

- **vēsturiskās atmiņas reprezentācija literatūrā.** Projekta ietvaros veiktie pētījumi būtiski paplašinājuši izpratni par latviešu literatūras attiecībām ar vēsturisko traumu un kolektīvo atmiņu. Tapšanā ir zinātniskā monogrāfija **Latviešu vēsturiskais romāns laiku lokos** (Ieva Kalniņa, 2026), kurā tiek analizēta šī žanra attīstība ilgākā vēsturiskā perspektīvā. Tapis pētījums par **humoristisko un satīrisko dzeju** (Janīna Kursīte), pievēršoties identitātes maiņām dzejas valodā. Tāpat pētnieki analizējuši dažādus **simbolus** (piemēram, vilcienus, bērnības motīvus) **atmiņas un identitātes konstruēšanā**, kā arī literārā reālisma lomu militārās okupācijas un padomju laikā.
- **sieviešu rakstniecības un dzimtes jautājumu analīze.** Pētnieki skatījuši feministiskās un dzimtes perspektīvas attīstību latviešu literatūrzinātnē, pievēršoties **sieviešu balsīm, intimitātes politikai** un **tulkošanas kā ideoloģiska procesa pārinterpretācijai**. Analizēts, kā agrīnā 20. gadsimta latviešu sieviešu prozā intīmā pieredze tika **estētiski kodēta** un nereti apslēpta, izmantojot metaforas, izlaidumus vai tematisko pārbīdi — tādejādi, izvairoties no patriarhālas vai institucionālas cenzūras (Eva Eglāja-Kristsone, Zita Kārkla). Pētījumos izgaismojas spriedze starp sievietes aģentūru un sabiedrības uzspiestajiem dzimumlomu standartiem, papildu uzmanība tika veltīta telpiskajai un emocionālajai intimitātes kartēšanai, pretstatot lauku un pilsētas vidi sieviešu literārajā pašizpausmē. Tāpat pētīti sieviešu autobiogrāfiskie teksti, pievēršoties tādiem paņēmieniem kā **klusums, fragmentācija un ironija**, kas ļāva autorēm **sevi pozicionēt** sarežģītos sociālajos un politiskajos apstākļos. Šie pētījumi izgaismo, kā **literatūrā tiek pieredzēta un reflektēta dzimte, trauma un identitāte**.
- **nacionālā identitāte un kultūras atmiņa.** Viens no nozīmīgākajiem projekta ieguldījumiem Latvijas nesenās vēstures izpētē bija digitālās **hronoloģijas izstrāde** par vairāk nekā **150 kultūrvēsturiski un ideoloģiski nozīmīgiem notikumiem** pārejas periodā pirms Latvijas neatkarības atjaunošanas (1986.–1987. gadā). Šis resurss, kas integrēts platformā **Literatura.lv**, kalpo gan kā zinātnisks rīks, gan kā sabiedriskās atmiņas arhīvs. Tas sniedz iespēju izsekot, kā literatūra, kultūras iniciatīvas un publiskā doma mijiedarbojās ar topošo nacionālismu un demokrātijas idejām Atmodas laikā. Hronoloģija ietver ne tikai faktus un datumus, bet arī kontekstuālas anotācijas, atsauces uz laikrakstiem, literāriem darbiem, runām un sabiedriskiem izteikumiem, atklājot, kā ideoloģiskas pārmaiņas atspoguļojās literāros pasākumos, grāmatu izdevumos un pilsoniskās sabiedrības aktivitātēs. Tāpat pētnieki pievērsās **Imanta Ziedoņa darbībai**, izgaismojot viņa nozīmīgo lomu gan kā rakstniekam, gan domas līderim (Jānis Oga, Madara Eversone). Pētīts, kā Ziedonis darbojies uz robežas starp oficiālo kultūras telpu un disidentisko domāšanu, paužot nacionālas vērtības caur dzeju, metaforām un publiskiem vēstījumiem. Šis piemērs apliecina, ka **literatūra** šajā laikā bija **aktīvs spēks sabiedrības pašapziņas un virzības veidošanā**.
- **grāmatniecības vēsture.** Latvijas Nacionālās bibliotēkas pētnieki pievērsušies **grāmatniecības un lasīšanas prakšu attīstībai** Latvijā dažādos vēsturiskos periodos. Analizēti **19. gadsimta kalendāri** kā agrīna komunikācijas medija forma (Pauls Daija). Pētīta luterāņu baznīcas grāmatu sēriju ideoloģiskā un izglītojošā funkcija 1930. gados (Jana Dreimane), pietistu un hernhūtiešu izdevējdarbība Apgaismības laikmetā (Beata Paškevica), aplūkoti protestu naratīvi un to

saplūšana ar žanra literatūru — īpaši detektīvmāņiem — padomju laikā, izgaismojot **literatūras kā pretošanās izpausmes** potenciālu (Mārtiņš Mintauris).

- **lasīšanas paradumi.** Projekta ietvaros īstenots viens no līdz šim visaptverošākajiem pētījumiem par **Latvijas iedzīvotāju lasīšanas paradumiem**. Tika veiktas divas nacionāla mēroga aptaujas ar vairāk nekā 1000 respondentiem vecumā no 18 līdz 75 gadiem, analizējot brīvā laika lasīšanas ieradumus un bērnības lasīšanas pieredzes ietekmi uz pieaugušo uzvedību. Aptaujas balstījās uz starptautiski atzītu metodiku (ERICS – *European Reading Item Core Set*), nodrošinot salīdzināmus datus starptautiskā kontekstā. Šie dati ne tikai bagātināja pētniecību, bet arī kalpoja par pamatu 2025. gada izstādei **Tiesības uz bibliotēku** Latvijas Nacionālajā bibliotēkā. Paralēli tika veikta detalizēta **aptauja 533 skolēniem Daugavpilī**, lai izpētītu vietējo jauniešu lasīšanas ieradumus.
- **inovācijas un digitālie rīki izglītībā.** Projekta ietvaros izstrādāti īpaši izglītojoši rīki lasītprasmes veicināšanai — **Skolotāja grāmata** un **Vecāku ceļvedis**, kurus pilotēja un izplatīja nacionāla līmeņa pedagogu tālākizglītības pasākumos, sasniedzot vairāk nekā 850 skolotāju. Veikts pētījums par **4. klases skolēnu lasītprasmi** nodrošinot datus balstītus rādītājus, lai sniegtu mērķētu atbalstu skolām (Eva Birzniece). Veikta aptauja diasporas skolēnu vidū (Kristīne Ante), sniedzot unikālus datus par **latviešu valodas apguvi ārvalstīs** un atbilstošas literatūras nozīmi mācību procesā.

## Zinātniskās kapacitātes pieaugums

Projekta norise būtiski stiprinājusi zinātniskās kapacitātes un pētnieciskās vides attīstību Latvijā, veicinot starptautisku sadarbību un zinātnisko atpazīstamību. Pētnieki aktīvi piedalījās starptautiskajās akadēmiskajās organizācijās, piemēram, *Association for the Advancement of Baltic Studies* (AABS), *Digital Humanities in the Nordic Countries* (DHN) un *International Comparative Literature Association* (ICLA), kā arī vairāk nekā **40 nacionālās un starptautiskās konferencēs**. Prezentācijas veltītas tādām tēmām kā literārais reālisms, postmodernisms, dzimtes naratīvi un kultūras atmiņa.

Projekta pētnieki uztājās prestižos forumos, tostarp *SHARP*, *REELC/ENCLS* un *Literature and Empire* (Viļņā), *Uses of Narrative* (Gente), *By the Book* (Florencē). Organizēti arī nozīmīgi pasākumi Latvijā, piemēram, konference **"Augšanas testaments. Imantam Ziedonim 90"** sadarbībā ar Imanta Ziedoņa muzeju un **Rainim un Aspazijai veltīta konference**. Šie notikumi apvienoja akadēmisko diskusiju ar plašāku sabiedrības iesaisti – notika publiski lasījumi, arhīvu izstādes un diskusiju paneļi.

## Sociāli ekonomiskā ietekme un komunikācija

Projekta ietekme sniedzas ārpus akadēmiskās vides, skarot **izglītības, kultūrpolitikas, ekonomikas un sabiedrības līdzdalības** jomas. Tā rezultāti veicināja sistēmiskas pārmaiņas, stiprināja starpnozaru sadarbību un stiprināja literatūras pētniecības nozīmi sabiedriskā un politiskā līmenī.

Projekta pētījumi snieguši tiešu ieguldījumu **izglītības un kultūrpolitikas veidošanā**, jo tika izstrādāti un iesniegti rīcībpolitikas ziņojumi ar ieteikumiem Izglītības un zinātnes ministrijai, Latviešu valodas aģentūrai un reģionālajiem sadarbības partneriem. Dokumentos ietverti **praktiski priekšlikumi**, tostarp par lasītprasmes izglītības uzlabošanu, atbalsta stiprināšanu **mazākumtautību skolēniem un mūsdienu literatūras iekļaušanu valsts mācību programmās**. Projekta komanda arī aktīvi piedalījās muzeju un bibliotēku stratēģiju izstrādē, īpaši saistībā ar **Latviešu grāmatniecības 500 gadu jubilejas sagatavošanu**, tādējādi stiprinot literārā mantojuma lomu kultūrpolitikas plānošanā.

Projekta rezultātā notikusi ietekme uz izglītības sistēmas attīstību Latvijā, īpaši augstākajā izglītībā un pedagogu profesionālajā pilnveidē. Pētījumu rezultāti tika integrēti **vairāk nekā 20 studijuursos** Latvijas Universitātē, Daugavpils Universitātē, RTU Liepāja un Latvijas Kultūras akadēmijā. Tiešā veidā sniegts atbalsts **jaunu maģistra un doktora studiju programmu** izstrādei literatūrzinātnē, tostarp

programmām "Valodas un kultūras studijas" un "Rakstniecības studijas". Vienlaikus tika izstrādāti **metodiskie materiāli pirmsskolas un sākumskolas līmeņiem**, ar kuriem īpašos semināros iepazīstināti simtiem pedagogu visā Latvijā. Šie resursi stiprinās lasītprasmes apguvi agrīnajā izglītībā un veicinās iekļaujošu pieeju mācību procesā.

Tāpat veicināta starpnozarju sadarbība ar **izdevējdarbības nozares** pārstāvjiem un **radošajām industrijām**, sniedzot ieguldījumu gan radošās ekonomikas attīstībā, gan digitālās kultūras infrastruktūras stiprināšanā. Pētot mikroizdevējdarbības attīstību un izdošanas prakses Latvijā, projekta komanda izstrādāja ieteikumus **ilgtspējīgiem grāmatu izdošanas modeļiem** un **nišas auditoriju sasniegšanai**. Notika aktīva sadarbība ar žurnālistiem, bibliotekāriem un medijiem, kas nodrošināja pētniecības rezultātu publicitāti un izplatīšanu dažādām mērķauditorijām. Platformas **Literatura.lv** pilnveide apliecina digitālo rīku potenciālu kultūras un radošajās industrijās.

Projekta komanda iesaistījās dažādos humanitāro zinātņu popularizēšanas pasākumos, tādejādi būtiski veicinot sabiedrības izpratni par literatūras un tās pētniecības nozīmi. Tika īstenotas vairākas uz plašāku sabiedrību vērstas iniciatīvas, piemēram, **akcija "Lasi skaļi"**, **Ziedoņa arhīva pop-up izstāde** un **podkāsti par lasīšanas paradumiem**. Īpaša uzmanība tika pievērsta mazāk pārstāvētām kopienām, veicot aptaujas un izglītojošus pasākumus Daugavpilī un latviešu diasporai ārvalstīs. Atvērtie semināri, radošās rakstniecības darbnīcas un Literatūrkritikas skola paplašināja sabiedrības piekļuvi literatūras kompetencēm un rosināja iekļaujošu sabiedrisko dialogu par kultūru, identitāti un valodu.

### **Ekspertu vērtējums un rekomendācijas īstenotājiem**

Eksperti atzīst, ka projekta mērķis ir veiksmīgi sasniegts, vairākos aspektos pat pārsniedzot sākotnēji izvirzīto, īstenojot augstas kvalitātes, starpdisciplināru pētniecību par latviešu literatūru tās kultūras, politiskajā un vēsturiskajā kontekstā. Pētījumu rezultātā tika veikts ievērojams ieguldījums un radītas jaunas zināšanas literatūras teorijā, atmiņas un traumu studijās, dzimtes pētījumos, tulkošanas teorijā un digitālajās humanitārajās zinātnēs.

Projekta ietvaros arī stiprināta pētniecības infrastruktūra, īpaši attīstot Literatura.lv platformu, kā arī veicinot jaunu studiju programmu izveidi, empīrisku lasītprasmes pētījumu veikšanu un efektīvu sabiedrisko komunikāciju. Eksperti atzinīgi novērtējuši diasporas iesaisti, sadarbību ar bibliotēkām, muzejiem un medijiem. Eksperti uzsver, ka projekts uzskatāms par spēcīgu piemēru starpdisciplinārai, sabiedriski nozīmīgai un akadēmiski izcilai humanitārajai pētniecībai un tas atstās paliekošu ieguldījumu Latvijas literatūrzinātnes attīstībā, nostiprinot tās lomu Eiropas zinātniskajā telpā.

Lai turpinātu projektā paveikto, **eksperti rekomendē**:

- **veidot vienotu digitālo platformu**, kas apkopotu galvenos konceptuālos rezultātus un demonstrētu projekta kopīgo zinātnisko identitāti;
- **turpināt sadarbību ar politikas veidotājiem**, īpaši attiecībā uz lasītprasmes stratēģijām, diasporas izglītību un digitālajiem kultūras resursiem;
- **izstrādāt pieteikumus nacionālām un starptautiskām grantu programmām**, turpinot projektā paveikto, pievēršoties kultūras transformācijas, sociālās atmiņas vai digitālo humanitāro zinātņu inovāciju tēmām;
- **attīstīt pilsoniskās zinātnes komponenti**, iesaistot sabiedrību datu vākšanā, atmiņu dokumentēšanā un literārā mantojuma kartēšanā;
- **nodrošināt pēctecību izglītības aktivitātēm**, stiprinot sadarbību ar skolām, augstskolām un diasporas centriem, kā arī paplašinot mācību resursu kopumu.

## Projekta zinātniskie rezultāti

| Kategorija                                                                                                                                          | Plānots<br>noslēgumā,<br>(skaits) | Publicēts<br>(skaits) |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|-----------------------|
| Origināli zinātniskie raksti, kas publicēti Web of Science Core Collection vai SCOPUS datubāzēs iekļautajos žurnālos vai konferenču rakstu krājumos | 18                                | 18 (plus 2 procesā)   |
| Origināli zinātniskie raksti, kas publicēti zinātniskajos izdevumos vai konferenču rakstu krājumos, kuri iekļauti datubāzē ERIH PLUS                | 1                                 | 1 (plus 2 procesā)    |
| Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti starptautiskos žurnālos un rakstu krājumos (starptautiski)                                                | 0                                 | 1 (plus 6 procesā)    |
| Citi anonīmi recenzēti zinātniskie raksti starptautiskos žurnālos un rakstu krājumos (Latvijas)                                                     | 1                                 | 1                     |
| Konferenču materiāli – pilna teksta                                                                                                                 | 0                                 | 2                     |
| Recenzētas zinātniskās monogrāfijas                                                                                                                 | 5                                 | 1 (plus 4 procesā)    |
| Rīcībpolitikas ziņojumi                                                                                                                             | 1                                 | 3                     |
| Zinātniskās datubāzes, datu kopas                                                                                                                   | 1                                 | 1                     |
| Iesniegts projekta pieteikums starptautiskā vai nacionālā pētniecības un attīstības projektu konkursā                                               | 3                                 | 3                     |
| Sekmīgi aizstāvēts maģistra darbs projekta tematikā                                                                                                 | 1                                 | 1                     |
| Sekmīgi aizstāvēts promocijas darbs projekta tematikā                                                                                               | 1                                 | 1                     |
| Citi pētniecības specifikai atbilstoši projekta rezultāti (tai skaitā dati), kas papildina iepriekšminētos                                          | 30                                | 79                    |

Projektā plānotie zinātniskie rezultāti noslēguma posmā ir sasniegti, turklāt atsevišķās kategorijās projekta īstenotāji būtiski pārsnieguši plānoto. Tapušas 19 publikācijas Scopus, Web of Science un ERIH PLUS datubāzēs indeksētos izdevumos, vēl četras publikācijas ir iesniegtas izdošanai, kā arī tapušas divas publikācijas citos starptautiskos un nacionālos zinātniskajos izdevumos. Projekta komanda iesniegusi trīs jaunu projektu iesniegumus. Projekta ietvaros tapusi viena recenzēta zinātniskā monogrāfija, bet vēl četras plānots izdot 2026. gadā. Izstrādāti trīs rīcībpolitikas ziņojumi projekta tematikā, kā arī aizstāvēts viens maģistra un viens promocijas darbs. Projekta komanda atskaitē arī informē par 79 cita veida zinātnisko rezultātu sasniegšanu: organizētas konferences nozares profesionāļiem, pedagogiem, jauniešiem notikuši pasākumi skolēnu un studējošo auditorijai "Humanitārās akadēmijas jauniešiem", Latvijas un diasporas bērnu un jauniešu radošās rakstīšanas nometne "Vēstījums", publicēti metodiskie ieteikumi pedagogiem, populārzinātniski raksti, atklātās lekcijas un diskusijas, organizēta zibakcija [#ziedonim90](#), Rakstniecības un mūzikas muzejā notikusi izstāde [Runā \(p\)ar-Ziedoni](#).

### Publikācijas

1. Kārkla, Z.; Eglāja-Kristsone, E. Her Story Is Like a Weed: Censoring the Vulnerability in Women's Writing. - Primerjalna Književnost, 2023, Vol 46.1., <https://doi.org/10.3986/pkn.v46.i1.03>
2. Kušnere, S. Some Aspects of the Image of a Soviet Latvian Woman in Latvian Prose in the 1960s and 1970s., 2023, No. 52, pp. 132–147., <https://doi.org/10.35539/LTNC.2023.0052.08>
3. Paškevica, B. A poetic monument to the Moravian awakening movement in Livonia. - Journal of Baltic Studies, 2023, Vol 54:4,787-799, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01629778.2023.2221666>
4. Mattheus, A.; Daija, P. Christian Felix Weiße's Poetry in Latvian and Estonian Literature. - Interlitteraria, 2023, Vol 28/2: 239–259, <https://doi.org/10.12697/IL.2023.28.2.5>

5. Kalnačs, B. The Antinomies of Latvian Literary Realism. - Primerjalna književnost, 2024, Vol 47/ 2: 219-233, <https://doi.org/10.3986/pkn.v47.i2.12>
6. Meškova, S. Screaming in Silence: narrative voice in G. Repše's prose fiction. - Journal of International Women's Studies, 2024, Vol. 26: Iss. 7, Article 2
7. Šteinbergs, I. Translated Poetry in Late Soviet Latvia: sporadic modernism and the construction of world literature. - Respectus Philologicus, 2024, No. 46 (51) (2024), <https://doi.org/10.62991/LIS1996409547>
8. Eglāja-Kristsone, E.; Daija, P. The emergence of postmodernism in Latvian literary culture. - Journal of Baltic Studies, 2024, Vol 56, 2025 - Issue 2, 253-267, <https://doi.org/10.1080/01629778.2024.2412592>
9. Mintaurs, M. Vēstures rakstīšana literatūras laikmetā. Ieskats Haidena Vaita atziņās par historiogrāfiju. - LNB Zinātniskie Raksti, 2024, Zinātniskie raksti. 12 (XXXII), Tuvlasījums - tāllasījums, 15.-34., <https://doi.org/10.52197/SJSX2567>
10. Daukste-Silasproģe, I. Atmiņu vieta un vietas vēsture: Lubes ūdensdzirnavas Ainas Zemdegas dzīvē un daiļradē. - LNB Zinātniskie Raksti, 2024, Zinātniskie raksti. 12 (XXXII), Tuvlasījums - tāllasījums, 35.-64., <https://doi.org/10.52197/KXXKH3656>
11. Āriņa (Eversone), M. Nacionālās ideoloģijas veidošanās iezīmes: norises Latvijas Padomju rakstnieku savienībā (1966–1969). - LNB Zinātniskie Raksti, 2024, Zinātniskie raksti. 12 (XXXII), Tuvlasījums - tāllasījums, 227.-245. <https://doi.org/10.52197/TCXH6827>
12. Barovskis, I. Padomju avangarda dzejas reminiscences mūsdienā dzejā. Ināras Kaijas Eglītes piemērs. - LNB Zinātniskie Raksti, 2024, Zinātniskie raksti. 12 (XXXII), Tuvlasījums - tāllasījums, 272.-295. <https://doi.org/10.52197/PMRF9228>
13. Kalniņa, I. No vilciena uz zinību pili līdz lopu vagonam: vilciena tēls latviešu literatūrā. - LNB Zinātniskie Raksti, 2024, Zinātniskie raksti. 12 (XXXII), Tuvlasījums - tāllasījums, 97.-112., <https://doi.org/10.52197/QJYT3792>
14. Kursīte, J. Jāņa Dreslera dzejas iesakņotība latviešu kultūrā. - LNB Zinātniskie Raksti, 2024, Zinātniskie raksti. 12 (XXXII), Tuvlasījums - tāllasījums, 192.-213. <https://doi.org/10.52197/IAEH1398>
15. Ungure, E. Mikroizdevējdarbības sociālā loma un funkcija: mikroizdevējdarbība kā sociāla prakse un alternatīva telpa radošai izpaušmei. - LNB Zinātniskie Raksti, 2024, Zinātniskie raksti. 12 (XXXII), Tuvlasījums - tāllasījums, 142.-163., <https://doi.org/10.52197/ILSJ3573>
16. Oga, J. Latviešu dzejnieks Imants Ziedonis: ilgstošas sociālās grupas līderis un virzītājspēks. - LNB Zinātniskie Raksti, 2024, Zinātniskie raksti. 12 (XXXII), Tuvlasījums - tāllasījums, 246.-271., <https://doi.org/10.52197/TMCW4140>
17. Rinkeviča, R. Bērības naratīvs Luīzes Pastores prozā: stāsts Laimes bērni. - LNB Zinātniskie Raksti, 2024, Zinātniskie raksti. 12 (XXXII), Tuvlasījums - tāllasījums, 296.-311., <https://doi.org/10.52197/CGCQ9062>
18. Jansone, I. "Reversed" New Historicism and the Latvian Literature: Gundega Repše's Novels. - Colloquia, 2024, Vol 54, 2024, 30-48, <https://doi.org/10.51554/Coll.24.54.03>
19. Burima, M. National Imaginary as a Decolonization Modality in Imants Ziedonis' Kolkzoz Narratives. - Language, Individual & Society, 2024, Volume 18, 2024, <https://doi.org/10.62991/LIS1996409547>

#### Recenzētas zinātniskās monogrāfijas

1. Bula, D. Literārās dabkultūras: Regīnas Ezeras zooproza ekokritiskajā lasījumā. - LU LFMI, 2024, <https://lulfmi.lv/gramatas/literaras-dabkulturas-reginas-ezeras-zooproza-ekokritiska-lasijuma>

#### Ziņojumi par rīcībpolitiku

1. Zariņa, S. "Lasītprasmes attīstība pirmsskolā un sākumskolā. Teorija mūsdienīgā praksē", 2024
2. Rinkeviča, R. Ziņojums par rīcībpolitikas ieteikumiem un rīcībpolitiku ietekmi. Bērnu un jauniešu literatūras aktualitātes. Aptaujas rezultāti, 2024

3. Rinkeviča, R. Aptauja par bērnu un jauniešu lasīšanas paradumiem Daugavpilī. Bērnu un jauniešu literatūras aktualitātes. Aptaujas rezultāti, 2024

#### **Zinātniskās datubāzes un datu kopas**

1. Ungure, E. Transcripts of interviews about micro-publishing. - <https://dati.lnb.lv>, 2024

#### **Promocijas darbs projekta tematikā**

1. Baklāne, A. Metafora 20.gs latviešu dzejas diahronijā: dabas parādību tropu kvantitatīvā un kvalitatīvā analīze konceptuālās metaforas teorijas kontekstā. - Aizstāvēts Latvijas Universitātē, 18.02.2025.

## Secinājumi

Lai veicinātu iekļaujošas latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības, kuras pamatā ir demokrātiskas vērtības latviešu valoda un kultūra, veidošanos, 2022. gada 5. jūlijā tika izsludināts Valsts pētījumu programmas **“Letonika latviskas un eiropiskas sabiedrības attīstībai” trešās kārtas atklātais projektu konkurss**. Programmas kopējais mērķis bija radīt jaunas zināšanas un risinājumus, lai sekmētu ilgtspējīgu Latvijas sabiedrības un valsts attīstību, tās ietvarā veicot valodas, vēstures, kultūras, latviešu un mazākumtautību identitātes pētniecību, izglītības transformācijas iespēju izpēti, kā arī nepieciešamā cilvēkkapitāla paplašināšanu, bet trešās kārtas uzdevums bija **latviešu literatūra un tās pētniecība valstiskās identitātes un iekļaujošas sabiedrības perspektīvā**. Uzdevuma priekšmets bija starpdisciplināra latviešu literatūras un literāro procesu izpēte, kas iekļauj šādus virzienus:

- literatūras teorija un kultūras studijas;
- tekstoloģija un tehnoloģijas;
- literatūras izglītība un sabiedriskā zinātne.

Konkursa rezultātā tika pieņemts lēmums par projekta pieteikuma **VPP-LETONIKA-2022/3-0003 "Naratīvs, forma un balss: literatūras iesakņotība kultūrā un sabiedrībā"** finansēšanu. Projekta pieteikumam tika piešķirts finansējums 415 025 *eiro* apmērā. Projekts bija jāīsteno no 2022. gada 29. decembra līdz 2024. gada 19. decembrim.

Finansētā projekta norise būtiski veicinājusi literatūras pētniecības integrāciju Latvijas sabiedrībā un kultūrā, apvienojot literatūrzinātņi, vēstures analīzi, digitālās humanitārās zinātnes un pedagogiju vienotā, starpdisciplinārā pētniecības ietvarā, kas īstenots **septiņos tematiskos virzienos**: literatūras teorija un salīdzinošā literatūrzinātne, vēsturiskās atmiņas reprezentācija literatūrā, sieviešu rakstniecība un dzimtes studijas, nacionālā identitāte un kultūras atmiņa, grāmatniecības vēsture, lasīšanas paradumu izpēte, kā arī inovācijas un digitālie rīki izglītībā.

Projektā sasniegtais izgaismoja **literatūras lomu vēstures traumā, dzimtes un identitātes** pieredzes atspoguļošanā, vienlaikus analizējot **lasīšanas kultūras attīstību** un **sabiedrības attieksmi pret grāmatām** dažādos laikmetos. Īpaša uzmanība tika pievērsta **bērnu un jauniešu lasīšanas paradumu analīzei** reģionos un diasporā. Sadarbībā ar skolotājiem un atmiņas institūcijām tika izstrādāti **digitāli un izglītojoši rīki**, kas veicinās lasītprasmi un literatūras izpratni izglītības vidē.

Projekta ietvaros tapušas **19 zinātniskās publikācijas** Scopus, Web of Science un ERIH PLUS datubāzēs indeksētos izdevumos, **izdota viena zinātniskā monogrāfija**, vēl četras ir izdošanas procesā, tapuši **trīs rīcībpolitikas ziņojumi**. Aizstāvēts **viens promocijas darbs** un viens maģistra darbs.

Projektam raksturīgs sadarbības un iekļaujošs modelis, kurā tika iesaistītas vairāku paaudžu pētnieki, studējošie, skolotāji, bibliotekāri, izdevējdarbības jomas speciālisti un kultūras institūciju pārstāvji. Projekts atbalstīja jauno pētnieku sagatavošanu, veidojot jaunu mācību saturu un nodrošinot darbu vadību. Īpaša uzmanība tika pievērsta sociālajai iekļaušanai, iesaistot nepietiekami pārstāvētas grupas, piemēram, bērnus Daugavpilī un latviešu valodas apguvējus ārvalstīs.

Projekta komanda ir veiksmīgi īstenojusi sākotnēji izvirzītos mērķus, nostiprinot **latviešu literatūras pētniecību kā dinamisku, sabiedriski nozīmīgu un starptautiski integrētu jomu**, kas apvieno akadēmisko izcilību ar izglītības un sabiedrības vajadzībām.



Latvijas Zinātnes  
padome

Pārskatu sagatavoja  
**Latvijas Zinātnes padome**